

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ ΜΑΣ

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

Ἐν Πολυλάκῳ τῇ 14.9.55
Ἀξιότιμῃ κ. Γυμνασιάρχῃ,

Ἐκτελῶν ὑπόσχεσιν δοθεῖσαν
κατὰ τὴν πρώτην μᾶς γνωριμί-
αν, ὡς ἀποστέλλω ἀπόσπασμα
ἐκ τῆς ὑπ' ἐμοῦ συγγραφείσης
Μονογραφίας τοῦ χωρίου Πο-
λυλάκῳ ἀναφερόμενον εἰς τὰ
περὶ ἀπολιθωμάτων τοῦ χωρίου
τούτου ἐξ οὗ κατάγομαι καὶ εἰς
ὃ ὑπηρετῶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν.

Ἐπὶ προσθέτως δηλώ ὅτι θὰ
εἶμαι πάντοτε πρόθυμος νὰ σᾶς
βοηθήσω κατὰ δύναμιν ὅταν δε-
λήσητε νὰ προβῆτε εἰς ἐπιτόπιον
ἐξέτασιν καὶ ἔρευναν τῆς ἐν τῷ
συνημιμένῳ ἀποσπασματι μνημο-
νευομένης τοποθεσίας.

Μετὰ πάσης τιμῆς
Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Δημοτικοῦ
Σχολείου Πολυλάκῳ
Ἰωάννης Δ. Τζημόπουλος

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
ΕΚ ΤΗΣ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΠΟΛΥΛΑΚ-

ΚΟΥ ΒΟΥΤΟΥ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ
ὑπὸ Ἰωάννου Τζημοπούλου
Δημοδιδασκάλου

ΘΕΣΗ, ΕΚΤΑΣΗ κλπ.

Τὸ χωριὸ ΠΟΛΥΛΑΚΚΟΝ
βρίσκεται στὴν ἐπαρχία Βοῖου
τοῦ Νομοῦ Κοζάνης καὶ στὴ δε-
ξιὰ ὄχθη τοῦ Ἀλιάκιου πο-
ταμοῦ. Ἀπέχει ἀπ' αὐτὸν περί-
που 1000 μέτρα. Εἶναι κοντὰ
στὸ δημόσιον δρόμον Κοζάνας—
Νεάπολης καὶ ἀπέχει ἀπ' αὐτὸν
περὶ τὰ 3.500 μέτρα. Ἐπίσης
εἶναι κοντὰ στὸ δημόσιον δρόμον
Νεάπολης—Γρεβενῶν ποῦ βρι-
σκεται πρὸς τὰ δυτικὰ τοῦ χω-
ριοῦ καὶ ἀπέχει ἀπ' αὐτὸν περὶ
τὰ 2000 μ. Ἡ ὄλη ἐπιφάνεια
τοῦ χωριοῦ (σπίτια, ἀλλῆς καὶ
δρομοὶ μέσα σ' αὐτὸ) ἀπλώνεται
σὲ 60.000 τ. μέτρα περίπου, ἡ
δὲ ὄλη ἔκτασι τῆς κτηματικῆς
περιφέρειας σὲ 5.500 περίπου
στρέμματα. Φαίνεται πὼς εἶναι
χτισμένον τὸ χωριὸ αὐτὸ ἀπάνω
σὲ λόφον ἂν τὸ κεντράξῃς ἀπὸ τὴν

Ἀνατολή, τὸ Νότον καὶ τὸ Βορ-
ριά, σὲ πεδιάδα δὲ ἂν τὸ κεντρά-
ξῃς ἀπὸ τῆ Δύση. Περιβάλλε-
ται λοιπὸν ἀπὸ τὰ τρία μέρη μὲ
λάκκους γι' αὐτὸ πολὺ ὀρθῆ ὑ-
πῆρξε καὶ ἡ μετονομασία του
ἀπὸ Κίναμη σὲ Πολύλακκο.

Στὸ βόρειον μέρος τοῦ χωριοῦ
καὶ ἀντικρῶ ἀκριβῶς ἀπ' αὐτὸ
σὲ πολὺ μικρὴ ἀπόστασι βρῖσκε-
ται λόφος μακρόστενος ποῦ χω-
ρίζεται μὲ χαράδρα πολὺ βαθειὰ
καὶ φέρει τὸ ὄνομα «ΓΗΤΟΥ-
ΡΑ».

Ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς Γητού-
ρας αὐτῆς, βγῆκαν στὰ περα-
σμένα χρόνια, ἀλλὰ καὶ σήμερα
ἀκόμα βγαίνουν μὲ τὸ παρασό-
μα τῆς ἄμμου, ἀπ' τὶς βροχῆς ἢ
μὲ τῆς σκαπάνης τῆ βοήθειαι, ἀ-
πολιθώματα ζώων, ποῦ τέτοια
σήμερα ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν. Ὁ-
λόκληρον κεφάλι ταράντου βρέ-
θῃκε στὴν τοποθεσία αὐτῆ ποῦ
στολιζέει τὸ Παλαιοντολογικὸ
Μουσεῖον τῆς Ἀθήνας. Ἐν κεφά-
λι αὐτὸ τὸ δώρησε στὴν ἐποχὴ
τῆς Τουρκοκρατίας ὁ κ. Νικό-

λαος Γ. Διαμαντόπουλος ποῦ
κατάγεται ἀπ' τὸ χωριὸ αὐτὸ,
γνωστὸς σ' ὅλο τὸ Νομὸ Κοζά-
νης ὡς «Μαντέμ Πατισάχ», δη-
λαδὴ βασιλιάς τῶν μετάλλων.
Πῆρε αὐτὴ τὴν προσωνυμία
(παρασοῦκλι) ὁ παραπάνω,
γιατὶ μ' αὐτὰ ἀσχολεῖται ἀπ' τὰ
μικρὰ του χρόνια.

Μὲ τ' ἀπολιθώματα τῆς Γη-
τούρας αὐτῆς ἀσχολήθησαν πολ-
λοῖο ἰεῖδικοὶ, ἀρκετοὶ δὲ καὶ ἐπὶ
τόπου προσῆλθαν καὶ προέβη-
σαν στὴν ἐξέτασίν της.

Ἀπὸ ἀπόκομμα ἐφημερίδας
τῆς ὁποίας οὔτε ὁ τίτλος της
φαίνεται, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ χρο-
νολογία της καὶ τὸ ὅποιον ἔθε-
σε στὴ διάθεσίν μας ὁ παραπά-
νω συγγραφεὺς μᾶς κ. Νικόλ.
Διαμαντόπουλος, μεταφέρου-
με ἐδῶ περικοπὴ ἐκθέσεως ποῦ τῆ
συνέταξε ὁ τότε Γυμνασιάρχης
τοῦ Τραμπαντζεῖου Γυμνασίου
Σιατιστῆς εὐθύς μετὰ τὴν ἀπε-
λευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας ἀπὸ
τοὺς Τούρκους καὶ τὴν ὁποία

(Συνέχεια εἰς τὴν 2α σελίδα)

(Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος)
ὑπέβαλε στὸ Σεβαστὸ Ἰπποκράτη
Ἐπιτρόπου Ἀνασελί-
της (Βοῦου) καὶ ἡ ὁποία ἔχει
ὡς ἑξῆς:

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΟΝΤΟ- ΛΟΓΙΚΩΝ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑ- ΤΩΝ ΑΤΙΝΑ ΕΥΤΡΕΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΚΙΝΑΜΗ

Δύο ὥρας μακρὰν τῆς Σιατί-
στης ὑπάρχει μεγάλη ἔκτασις
γῆς, ἐγκλειούσης θησαυρὸν πα-
λαιοντολογικῶν ἀπολιθωμάτων.
Ἡ ἔκτασις αὐτὴ ὁμοία κατὰ τὸ
ποῦν τῶν πετρωμάτων καὶ τὴν
διάταξιν αὐτῶν πρὸς τὰ τῆς
Πικέρμης καὶ Μεγαλοπόλεως,
κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐδικου
καθηγητοῦ Πανεπιστημίου κ.
Κ. Σκούφου, χαρακτηρίσαντος
τὰ εὐρεθέντα ἐντὸς τῆς μνη-
σθείσης χώρας ἀπολιθώματα
διαφόρων ζώων διὰ τῆς αὐτῆς
γεωλογικῆς διαπλάσεως, ἥτοι
τῆς πλειοκαίου, μέλλει δὲ εἰδι-
κῶς ἐξεταζομένη νὰ φέρῃ εἰς
φῶς εὐρήματα σημαντικῆς ἐπι-
στημονικῆς ἀξίας.

Ἐκ τῶν παλαιοντολογικῶν
τούτων εὐρημάτων πολλὰ κατὰ
καιροὺς ἐστάλησαν εἰς τὸ Πα-
λαιοντολογικὸν Μουσεῖον Ἀθη-
νῶν, ἐλάχιστα ὅμως μέχρι τέ-
λους ἐκομίσθησαν ἐκεῖ, τῶν
πλείστων κατακειμένων μέγρο
πρὸ ὀλίγου ἀκόμη χρόνου, ὑπὸ
τὰς ξυλαποθήκας τῶν μεθορια-
κῶν σταθμῶν Ἀσπροκκλησιᾶς
καὶ Βελεμιστίου.

Μεταξὺ τῶν εὐρισκομένων
ἤδη ἐν τῷ Μουσείῳ εὐρημάτων
τῆς περιοχῆς ταύτης, σημαντι-
κὴν θέσιν κατέχει μία κεφαλὴ
τάραντος ζυγίζουσα περὶ τὰ ἑ-
βδομήκοντα (70) χιλιόγραμμα
καὶ φέρουσα τὸ μετωπικὸν ὀ-
στοῦν μετὰ τῶν πολυκλάδων κε-
ράτων μήκους ἐνὸς μέτρον.

Τῆς αὐτῆς ἐπίσης περιοχῆς
ἀρκετὰ ἀπολιθωμένα εὐρήματα
λίαν ἀξιολογήματα, συλλεγόμενα
καταλλήλως ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ
Τραμπαντζεῖῳ Γυμνασίῳ καθη-
γητοῦ τῶν Φυσικῶν καὶ Μαθη-
ματικῶν κ. Ἀναστασίου Δάνα,
εὐρίσκονται ἐν αἰθούσῃ ἰδιαιτέ-
ρα τοῦ Γυμνασίου τούτου.

Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐπε-
καλεσάμην τὴν δωρεὰν τοιούτων
εὐρημάτων τοῦ ἐγχωρίου ἐμπό-
ρου κ. Νικολάου Διαμαντοπού-
λου καὶ τὴν χρηματικὴν συνδρο-
μὴν τῆς Ἐφορείας τοῦ Γυμνα-
σίου, ἵνα πάσῃ θυσίᾳ συλλέξω-
μεν ἐν αὐτῷ πάντα τὰ εἰς τὴν
κατοχὴν χωρικῶν εὐρισκόμενα
ἀποκρυβέντα καὶ διασωθέντα ἐκ
τῶν τουρκικῶν ἀθάρσεων διὰ
τὸν ἐδικὸν Ἑλλήνα ἐπιστήμονα
τὸν μέλλοντα νὰ δοξάσῃ τὴν ἐ-
πιστήμην τῆς παλαιοντολογίας.

Στὸ τέλος τῆς παραπάνω ἐκ-
θέσεως ὁ Γυμνασιάρχης ἀναφέ-
ρει στὸ Σεβαστὸ Ἰπποκράτη,
πὺς ἐκτενῆ ἐπιστημονικὴ περι-
γραφή τόσο τῆς περιοχῆς αὐ-
τῆς, ὅσο καὶ τῆς συλλογῆς ποὺ
ὑπάρχει στὸ Γυμνάσιον ποὺ δι-
ευθύνει θέλει ὑποβάλει ὁ καθη-
γητῆς κ. Ἀναστάσιος Δάνας,
εἰς τὸν ἐδικὸν καθηγητὴν κ. Κ.
Σκούφον.

ΤΑ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑΤΑ

Ἐπειδὴ στὴ συγγραφὴ τῆς
παρούσης μονογραφίας μας ἔ-
γινε λόγος γι' ἀπολιθώματα καὶ
ἐπειδὴ αὐτὴ κάποτε θὰ ἰδῆ τὸ
φῶς τῆς δημοσιότητος σὲ σχῆ-
μα βιβλιαρίου καὶ θὰ διαβασθῇ
καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων μὲ λίγα
γράμματα, σκόπιμο κρίνομε νὰ
ποιῶμε λίγα λόγια ἀπλᾶ γι' αὐ-
τά, γιὰ νὰ μορῶσιν καὶ ὁ ἀνα-
γνώστης του μὲ τὰ λίγα γράμ-
ματα νὰ πάρῃ μιὰ μικρὴ ἰδέα
ἀπ' αὐτό, πὺς βρέθησαν καὶ
πὺς διατηρήθησαν τ' ἀπολιθώ-
ματα αὐτὰ μέσα στὴ γῆ.

Ἀπὸ χρόνια ἀμνημόνευτα
βρίσκονται κλεισμένα μέσα σὲ
πετρώματα, ἀρχαῖα λείψανα ζώ-
ων καὶ φυτῶν. Γιὰ νὰ διατηρη-
θῶν ὅμως αὐτὰ τὰ λείψανα μέ-
σα στὰ βᾶθρα τῆς γῆς, θὰ πρέπη
νᾶβρουν τέτοιο περιβάλλον ποὺ
νὰ μορῶσιν καὶ τὰ προστατεύῃ ἀπὸ
κάθε ἐξωτερικὴ ἀποσυνθετικὴ
ἐνέργεια.

Ἔρομε ἄλλωστε πὺς κάθε ὀρ-
γανισμὸς ζώου ἢ φυτοῦ μόλις
πεθάνῃ ἀρχίζει νὰ παθαίνη μιὰ
ἀποσύνθεσι καὶ τότε ἄλλοι ζων-
τανοὶ ὀργανισμοὶ πέφτουν ἐπά-
νω του καὶ τὸν τρῶνε.

Ἄν ὅμως τύχῃ οἱ τέτοιοι ὀρ-
γανισμοὶ νὰ βροδοῦνε σὲ ἐπιφά-
νεια γῆς στερεᾶς τότε γιὰ τὴν
ἀποσύνθεσίν του θὰ δουλέψουν
διάφοροι ἄλλοι παράγοντες ὀ-
πως:

α) Οἱ ἀτμοσφαιρικῆς μετα-
βολές, β) ἡ διαβρωτικὴ καὶ δια-
λυτικὴ δύναμις τοῦ τρεχομένου
νεροῦ καὶ γ) ἡ βροχὴ.

Ἔτσι λοιπὸν κάθε σῶμα ὀ-
ποιεσθήποτε κ' ἂν εἶναι οἱ δια-
σαάσεις του ὕστερα ἀπὸ μικρὸ
ἢ μεγάλο χρονικὸ διάστημα θὰ
λείψῃ. Πολὺ δὲ γρηγορώτερα
θὰ λείψῃ αὐτὸ ἂν τύχῃ νὰ βρο-
σκειται ἐκτεθειμένον στὸν ἀτμο-
σφαιρικὸ ἀέρα.

Συνεπῶς ὅσοι ὀργανισμοὶ πε-
θαίνουν στὰ βᾶθρα τῆς γῆς ἢ μέ-
σα στὰ νερά, διατηροῦνται πε-
ρισσότερο, πρὸ πάντων δὲ ὅταν

μετὰ τὸ θάνατό του σκεπα-
σθῶν ἀπὸ λάσπη.

Γι' αὐτὸ καὶ τὰ πῶ πολλὰ
ἀπολιθώματα ἀνήκουν σὲ θα-
λάσσια ὀργανικὰ ὄντα. Στὴ Σι-
θηρία διατηρήθησαν ἀνεπαφα-
σχεδὸν πτώματα μαμμοῦθ γιατί
εἶχαν σκεπασθῆ ἀπὸ παχὺ στρώ-
μα πάγου. Μάλιστα κρέας τέ-
τοιων μαμμοῦθ ἔχει φαγοθῆ
ἀπὸ ἀνθρώπους, ὅπως σήμερα
ἔμεῖς τρώμε τὸ κατεψυγμένον
κρέας ποὺ διατηρεῖται ἀπὸ πολ-
λὰ χρόνια μέσα σὲ ψυγεῖα.

Ἐπίσης διάφορα ἔντομα δια-
τηρήθησαν ἀπολιθωμένα καὶ σὲ
καλὴ κατάστασι, γιατί ἔτυχε
νὰ σκεπάζωνται ἀπὸ στρώματα
γῆς ἀδιάβροχα ὅπως εἶναι ὁ ἄρ-
γίλλος καὶ ὁ σχιστόλιθος.

Ἐπομένως διὰ νὰ διατηρηθῆ
ἕνα ζῶον ἀπολιθωμένον σὲ κατά-
στασι καλῆ, πρέπει τὸ πέτρωμα
ποὺ θὰ τὸ περιβάλλῃ νὰ ἔχη τέ-
τοια σύστασι ποὺ νὰ μορῶσιν
ἀντιστέκεται στὴν ἐνέργεια τῆ
διαβρωτικῆς τῆς βροχῆς, τοῦ ἀ-
έρα καὶ τοῦ τρεχομένου νεροῦ.

Τὰ τέτοια ἀπολιθώματα ἐλά-
χιστες ἀλλοιώσεις παρουσιάζουν,
συχνὰ δὲ διατηροῦνται ἄθικτα.
Ἀντίθετα δὲ ὅσα βρίσκονται σὲ
στρώματα ποὺ μορῶσιν νὰ τὰ δια-
περάσῃ τὸ νερὸ, παρουσιάζουν
μεγαλύτερες ἀλλοιώσεις καὶ πολ-
λές φορὲς τόσο ριζικῆς ποὺ μορ-
σοῦν νὰ γίνουν κυριολεκτικὰ ἀ-
γνώριστα.

Ὅ,τι δὲ γίνεται μὲ τὰ ζῶα
τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ τὰ φυτὰ
δηλαδὴ διατηρήθησαν ἀπολιθω-
μένα καὶ ἀπ' αὐτὰ μόνο ὅσα ἔ-
τυχε νὰ παραμένουν προσταλα-
γμένα ἀπ' τὴν ἐπίδρασι τοῦ ἀ-
τμοσφαιρικῆς ἀέρα.

Μ' αὐτὰ τ' ἀπολιθώματα ἀ-
σχολήθησαν διάφοροι ἐπιστήμο-
νες, οἱ ὁποῖοι καὶ ἔθεσαν τῆς
βάσεις τῆς παλαιοντολογίας τὴν
ὁποῖαν διεμόρφωσαν σὲ ἐπιστή-
μη ἀληθινὴν ποὺ σὴν σκοπὸ ἔχει
τὴν ἔρευνα καὶ τὸν καθορισμὸ
τῶν ἀπολιθωμένων ὀργανικῶν
ὄντων.

Μὲ τὰ λίγα αὐτὰ ἀπλᾶ μας
λόγια ποὺ γράφομε δὲν φιλοδο-
ξοῦμε νὰ θεωρηθῆ τὸ κεφάλαιο
αὐτὸ «περὶ ἀπολιθωμάτων» σὴν
πραγματεία ἐπιστημονικὴ, ἀλλὰ
νὰ ἀδοθῆ ὅπως παραπάνω γρά-
φομε, μιὰ γενικὴ ἰδέα γιὰ τὰ
ἀπολιθωμένα αὐτὰ εὐρήματα
ποὺ βρέθησαν καὶ βρίσκονται
στὸν τόπον μας, γι' αὐτοὺς ποὺ
δὲν γνωρίζουν τίποτε γι' αὐτὰ
καὶ γιὰ μιὰ ὄθησι σ' ἐκείνους
ποὺ θὰ θελήσουν ν' ἀσχοληθῶν
μὲ ζητήματα παλαιοντολογικά.